

OPOMÍJENÉ PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI

NEGLECTED CAUSES OF UNEMPLOYMENT

Václav Kupka

Vysoká škola regionálního rozvoje Praha
Žalanského 68/54, Praha, Česká republika
kupka@vsrr.cz

Klíčová slova

nezaměstnanost, regionální disparity, demografický vývoj, externality různých sektorových politik

Key words

Unemployment, regional disparities, demographic development, externalities of the different branch policies

Abstrakt

Regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti jsou mezi disparitami ty nejvýznamnější – ekonomicky, sociálně i politicky. Ale příčiny nezaměstnanosti mohou být různé; stať rozšiřuje jejich výčet o některé opomíjené jako je demografický vývoj, či externality různých sektorových politik.

Abstracts

Differences in the rate of unemployment are the most serious among the regional disparities – economically, socially or politically. But there are many different causes of it and this paper enlarges the list of them adding those sometimes neglected such as demographic development or externalities of the different branch policies.

Vrcholy nezaměstnanosti: 2012 a 1999

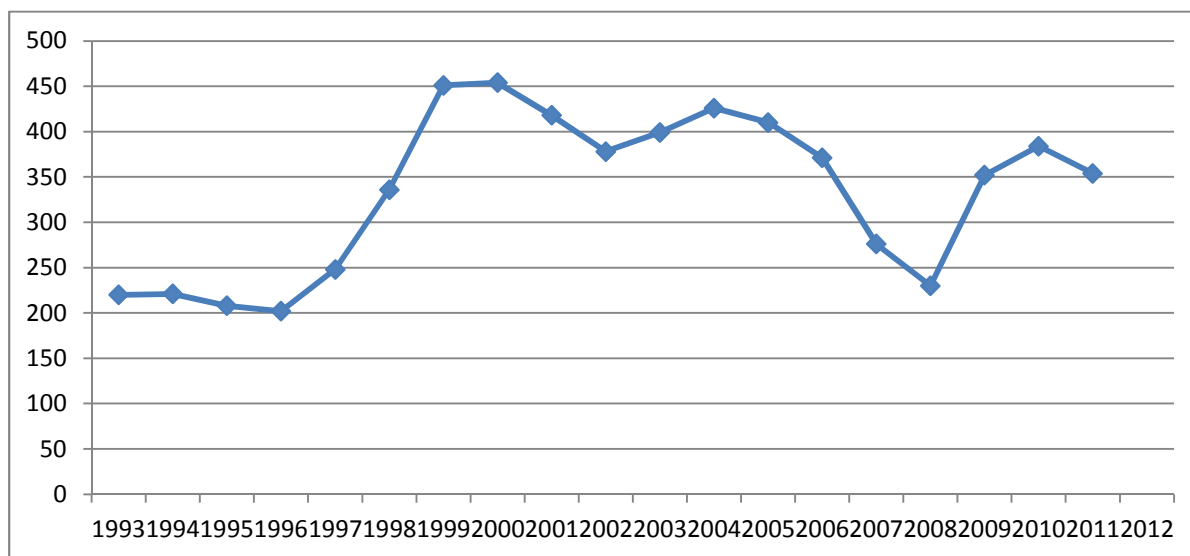
Ty roky a jejich hodnoty mají svou symboliku, jakkoliv už několik měsíců píšeme další kapitoly vývoje. Míra nezaměstnanosti vykázaná v prosinci roku 2012, 9,4 %¹, nemohla nechat klidnými politiky, ekonomy a už vůbec ne regionalisty, kteří slibují zmiřňování regionálních disparit - a kteří věří, že mají nástroje k dosažení takového politického cíle. Na tomto konstatování nic nemění fakt, že průměrná míra nezaměstnanosti v ČR ani regionální odchylky od ní nevybočují ze srovnání členských států EU. Problém není specificky český, ale je více méně společný celé Evropské unii. Je mj.

¹ Jde o tzv. míru registrované nezaměstnanosti dle MPSV. Je důležité poznamenat, že ve dvanáctém měsíci roku se na této výši drží několik let.

důsledkem krize, do které evropskou (a českou) ekonomiku přivedla politika mnoha posledních let – expanzivní v příznivém období a neúměrně restriktivní v období útlumu.²

Ale tak jednoduché to zase není³. Podobně vysoká míra nezaměstnanosti jako v současné krizi byla totiž v Česku na přelomu tisíciletí, když se během let 1996 – 1999 víc než ztrojnásobila na tehdejších 9,4 %⁴ a kolem této úrovně kolísala cca šest let. Poté začala klesat – nebýt nové krize. Příčiny toho prvního vrcholu nezaměstnanosti jsou ovšem do jisté míry podobné. K *nastartování* rovněž přispěla politika, ať už budeme akcentovat tzv. bankovní krizi nebo tzv. úsporné (fiskální) balíčky, či obojí.⁵ V každém případě i tehdy došlo k náhlému poklesu poptávky, v konečném důsledku poptávky po pracovní síle. Jenže k vysvětlení několikaletého *setrvání* na relativně vysoké úrovni nezaměstnanosti to nestačí a je nutno hledat dál.

Graf 1 Nezaměstnanost (tis. osob)

Pozn.: podle VŠPS

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

Od roku 1999 meziročně rostl HDP, v polovině dekády i poměrně rychle, podobně jako export. Zároveň se však rychle zvyšovala produktivita práce jako důsledek restrukturalizace české ekonomiky, technického pokroku a přílivu zahraničního kapitálu. Rubem tohoto příznivého vývoje byla tak skutečnost, že navzdory ekonomickému růstu se dostatečně nezvyšoval počet pracovních míst – a rostla nezaměstnanost, jejíž negativní sociální i ekonomický efekt byl zesilován diferencovaným dopadem do regionů; objevil se fenomén známý jako *strukturálně postižené regiony*.⁶ Růst HDP sám o

² Nepřímé přiznání za všechny politiky zřejmě nastartoval E. Gilmore, místopředseda vlády Irsku, který nás oslovil v souvislosti s předsednictvím Irsku v Radě EU statí nazvanou Jasná cesta k oživení Evropy, aby sdělil, že: „...Základem našeho pokroku je růstová strategie a tvorba pracovních míst a jsme přesvědčení, že stejná logika bude platit i pro Evropu“. (cit. z jeho statí v LN 28. 12. 2012)

³ Podrobnější komparativní analýza by odlišila obecné charakteristiky od národních specifik. To je však úkol, který ve vymezeném čase na jedné konferenci nebylo možno splnit.

⁴ Je obtížné nalézt údaj, jehož obsah by byl srovnatelný se současností vzhledem k občasným metodickým změnám. Jako relativní číslo totiž závisí i na změnách jmenovatele.

⁵ V. Klaus nabízí svoji interpretaci v textu z roku 2000 „Tři roky po měnové krizi : rekapitulace událostí a jejich souvislostí“, (cit. z Klaus, V.: Kde začíná zítřek, Knižní klub, 2009); alternativní vysvětlení viz Zeman, M.: Jak jsem se mýlil v politice, Ottovo nakl., Praha, 2005, str. 183 a násl.

⁶ S rostoucí nezaměstnaností se začaly prohlubovat regionální rozdíly. Ještě pět let po maximu, v roce 2004, byla míra nezaměstnanosti v Ústeckém i v Moravskoslezském kraji shodně 14,5 %, zatímco v Praze resp. Středočeském kraji činila 3,9 % resp. 5,4 %. Naproti tomu v roce 2011 byla v Praze a Středočeském kraji vykázána už zase stejně vysoká nezaměstnanost jako v roce 2004, ale nezaměstnanost v obou strukturálně postižených regionech - byť stále výrazně větší – se proti roku 2004 snížila. Pokles poptávky v současné krizi má totiž jinou strukturu.

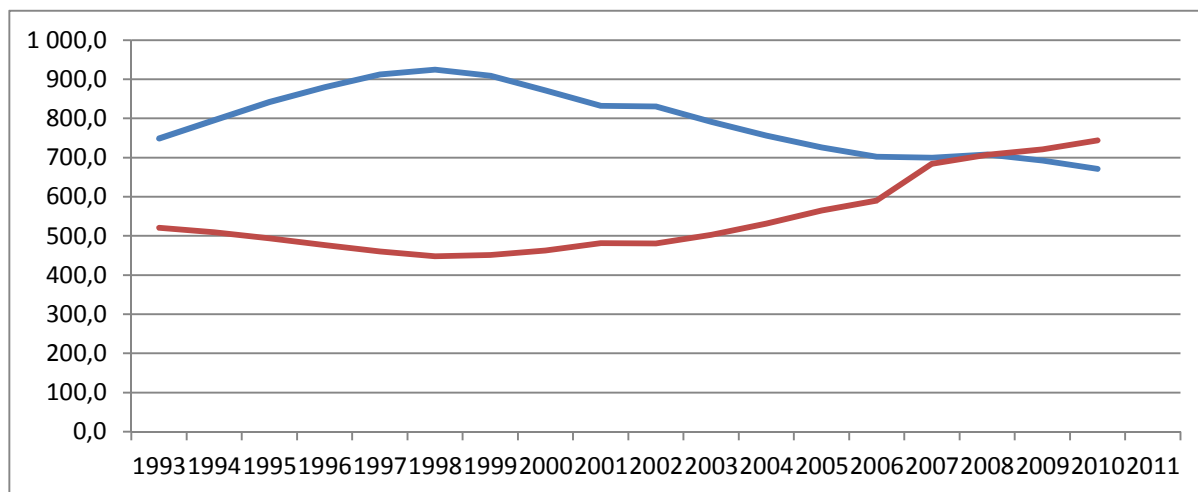
sobě k poklesu nezaměstnanosti tedy nestačí. A růst produktivity práce byl tehdy nepochybně důležitým faktorem nedostatečné tvorby pracovních míst, ale opět – nebyl to faktor jediný.

Role demografického vývoje a odezva politiky

Analytici kupodivu často přehlíží, že stejnou roli jako *poptávka* po pracovní síle hraje i její *nabídka*. Ta je primárně dána demografickým vývojem a ten je zase regionálně rozdílný. Na celostátní úrovni lze přitom konstatovat známý fakt, že demografický vývoj v Česku se přinejmenším po druhé světové válce vyznačuje nezanedbatelnými cyklickými výkyvy. Poválečná populační vlna se s odpovídajícím zpožděním - koncem šedesátých a začátkem sedmdesátých let - projevila v opětovém demografickém výkyvu, když „dětí měly děti“. A tehdejší politika státu tento výkyv zesílila relativně velkorysými propopulačními opatřeními, jejichž efekt vešel do povědomí jako „Husákovy děti“.

Na přelomu tisíciletí se minulý demografický vývoj odrazil v dalším výkyvu interpretovaném - v kontextu tohoto výkladu - jako nástup stále početnějších nových ročníků práceschopného obyvatelstva. Zároveň se důchodového věku dožívaly stále slabší ročníky seniorů.⁷ Demografický vývoj tak střednědobě zesiloval *nabídku* obyvatelstva v produktivním věku, čímž dále prohluboval napětí na pracovním trhu. Výkyv byl nejvyšší kolem roku 1998, chvíli před tím, než nezaměstnanost dosáhla maxima, pak se postupně snižoval, jak se křivky nastupujících ročníků práceschopného obyvatelstva a ročníků vstupujících do důchodového věku vyrovnávaly. A byl to i jeden z důvodů postupně se snižující nezaměstnanosti po roce 2000.⁸

Graf 2 Nastupující a odcházející ročníky (tis. osob)

Pozn.: modrá - nastupující ročníky – věková skupina 20 – 24 let
červená - odcházející ročníky – věková skupina 60 – 64 let

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

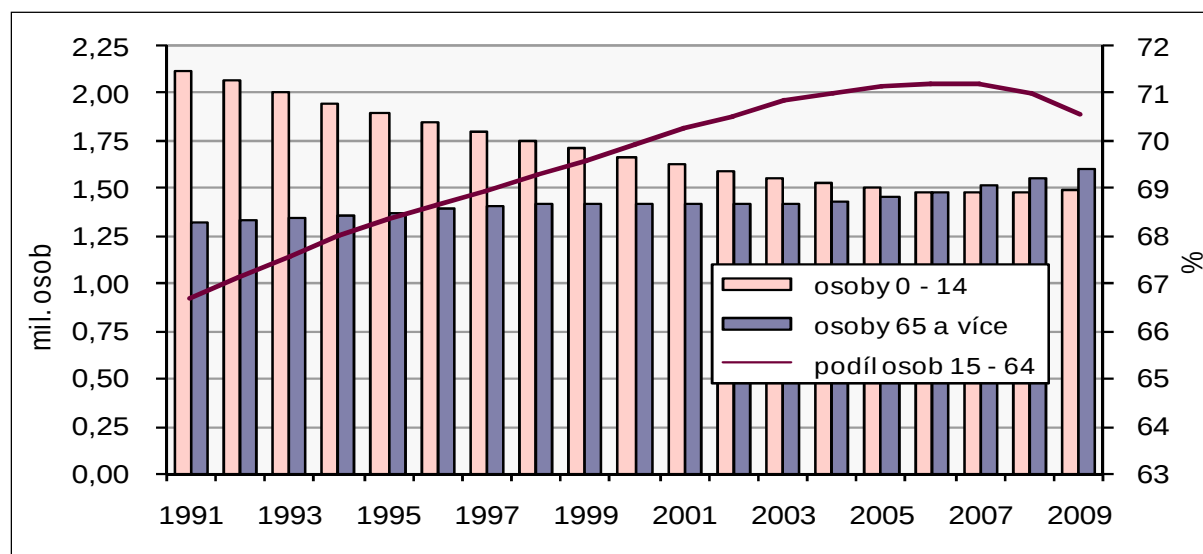
V současnosti lze u nás sotva hovořit o nějaké propopulační, rodinné politice, která by zplodila nový demografický výkyv; stát má jiné starosti, mj. rychle rostoucí počty osob v důchodovém věku.⁹ Opět nejde o specifikum ČR.

⁷ Tento demografický vývoj po roce 1990 byl poněkud modifikován *sociálními faktory*, a sice v důsledku odkladu prvního dítěte se snížil počet žen pečujících o malé děti a o to se zvýšila nabídka pracovní síly na trhu, ovšem opačně působil rychle rostoucí počet studujících, který naopak potenciální nabídku dočasně snižoval. Po roce 2000 mělo modifikující vliv postupné prodloužování doby pro odchod do důchodu, které nabídku práce zvyšovalo. Možná, že přispělo i k tomu, že snižování nezaměstnanosti se v roce 2002 dokonce přechodně zastavilo.

⁸ Srov. Kupka, V.: Trh práce a nezaměstnanost, www.czso.cz, 2007

⁹ Efekt dlouhodobě se prodlužujícího věku byl v těchto letech ještě zesílen početnějšími ročníky této části populace.

Graf 3 Věková struktura obyvatelstva

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

Je jasné, že tzv. průběžný důchodový systém může fungovat jen tehdy, když na důchodový účet více peněz přitéká, než odtéká, čili když rychleji roste počet osob odvádějících dávky tzv. důchodového pojištění, než osob majících nárok na výplatu důchodu. Realita je ale u nás právě opačná, jak nepřímo ilustruje graf 3.

Proti zvyšující se naději dožití resp. prodloužování života obyvatel stojí relativně nízké počty narozených dětí. Důsledkem je stagnace – či už pokles podílu populace v aktivním věku 15 - 64 let, tj. té generace, která financuje průběžný systém.

Ubývá-li zdrojů, je pak - viděno jako izolovaný problém - logické rozhodnout o prodloužení věku pro odchod do důchodu, tedy o omezení výdajů, což se také děje. Potíž je v tom, že po přechodné období postupného posouvání hranice odchodu do důchodu zůstává na pracovním trhu stále více osob, které svým věkem překročily hranici původní. Taková dílčí úprava důchodového systému má přinejmenším *střednědobě* negativní vliv na pracovní trh a za jinak stejných podmínek způsobuje růst nezaměstnanosti se všemi důsledky vč. mezigeneračních a se zesilujícím efektem na více postižené regiony.

Přitom sám průběžný systém má *dlouhodobě* negativní vliv na demografický vývoj, na přírůstky populace, jak již dříve prokázali jiní¹⁰: důchodová daň (sociální pojištění není ničím jiným než daní) resp. celý systém přerozdělování zatěžuje domácnosti do té míry, že negativně ovlivňuje i porodnost a omezuje mezigenerační transfer od dětí k rodičům.¹¹ Tzn., že systém sám sobě podřezává větev, resp. základy, na kterých stojí. Zároveň zdražuje práci, a i tím - za jinak stejných podmínek - zvyšuje nezaměstnanost.

V přijaté důchodové reformě proto logicky dochází ke snížení podílu „prvního pilíře“ (tzn. původního průběžného systému) na výsledném důchodu¹² a tolik diskutovaná reforma hledá řešení problému v *pasivním* přizpůsobení faktu zvyšujícího se podílu seniorů. Dlouhodobě ovšem nemusí být rozhodujícím přizpůsobením jen de facto postupné vycouvání státu z role prostředníka a garanta penzí¹³ a přidání „druhého pilíře“, tj. dobrovolného spoření mimo stát. Reforma by měla být

¹⁰ Konkrétně Ehrlich, I. a Kim, J. v práci z roku 2005, „Důchodové systémy, demografické trendy a hospodářský růst“ aj. Srov.: Kohout, P.: Břemeno prvního pilíře, LN 12. 12. 2012

¹¹ Paradoxně dnešní praxe, která by stála za solidnější rozbor, je zcela opačná; rodiče dotují své děti.

¹² Nechme teď stranou, že vláda nebyla schopna její smysl včas a srozumitelně vysvětlit.

¹³ nikoliv financiera, tím nikdy nebyl, pouze administrátora přerozdělování peněz.

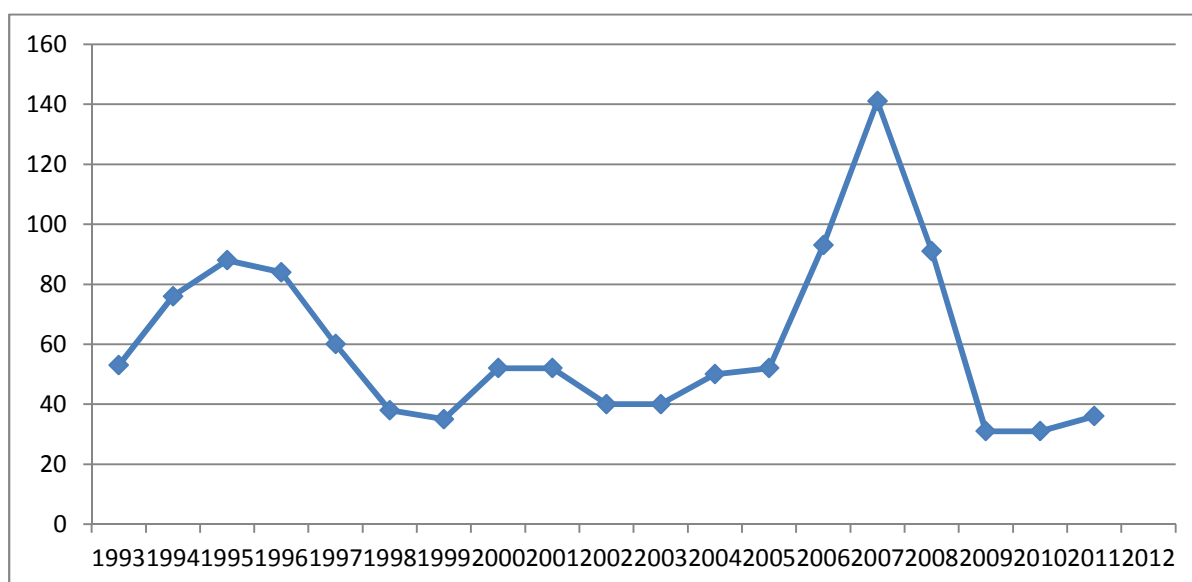
doprovázena i *aktivní* odezvou na vývoj druhé klíčové demografické charakteristiky – počtu narozených dětí, který dlouhodobě klesá.¹⁴

Z pohledu demografa je součástí *dlouhodobého* řešení problému spíše účinná podpora rodin s dětmi, která zabezpečí i dostatečné budoucí odvody na důchodový účet, a tedy se „vyplatí“. Taková podpora by proto neměla vadit liberálům, neboť nedeformuje žádný trh, určitě ne výrazněji než jiné podpory, které jsou tolerovány, a co více, přispěla by ke zmírnění faktu, že mezi osobami ohroženým chudobou¹⁵ mají rozhodující podíl rodiny s dětmi (zvláště pak neúplné rodiny); měli by ji podpořit i socialisté.

Strukturální nerovnováha a odpovědnost politiky

Zpět k vysoké nezaměstnanosti. Politici napříč politickým spektrem se zaštiťují snahou o tzv. aktivní politiku zaměstnanosti resp. politiku podpory tvorby nových pracovních míst. Nezpochybují *jednotlivé* příklady přínosu takové politiky, nelze však zpochybnit ani fakt, že *souhrnně* tato politika není s to zvrátit příčiny vysoké nezaměstnanosti ani její regionální disparity.¹⁶ Mj. i proto, že jiné stránky hospodářské politiky mohou působit opačným směrem.

Graf 4 Volná pracovní místa (tisíce)

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

Nezaměstnanost do značné míry souvisí se strukturou nabídky a poptávky na pracovním trhu. Nesoulad existoval celou uplynulou dekádu po roce 2000 (viz graf 4). Proti pomalu klesajícímu počtu nezaměstnaných stál rostoucí počet vykázaných volných pracovních míst. Neboli nezaměstnanost nebyla jen důsledkem nedostatečné poptávky po pracovní síle, nýbrž - vedle demografického výkyvu - i faktu, že *struktura nabídky* pracovní síly neodpovídala poptávce. Je přitom jasné, že dlouhodobě se musí přizpůsobit struktura nabídka a stát by měl pro takové přizpůsobení vytvářet podmínky.¹⁷

¹⁴ Zdanlivé zastavení této tendence je pouze souběhem dlouhodobého poklesu a dočasně silnějších ročníků žen v plodném věku.

¹⁵ Chlubíme se, že jich je cca 10 % (majících příjem nižší než 60 % mediánu příjmů), což je méně než jinde v Evropě, avšak v některých sociálních skupinách je míra ohrožení příjmovou chudobou vysoká; např. v roce 2006, tedy v nejpříznivější situaci, byla nejvyšší právě v rodinách s více dětmi (28,7 %) a v neúplných rodinách (40,4 %).

¹⁶ Před dvěma roky jsem na konferenci VŠRR uvedl, že „regionální politika hledá řešení, která zřejmě nejsou vždy dost účinná, především na straně *poptávky*, ale podceňuje opatření na straně *nabídky*. Kupka, V.: Zamyšlení nad novými tématy, In: Sborník příspěvků, VŠRR, 2011

¹⁷ To se stalo alespoň v tom smyslu, že počet volných míst by byl býval větší, kdyby nebylo práce *cizinců*.

Namísto toho jsme byli spíše svědky pokusů o přizpůsobení poptávky, o často nákladné (nebo přinejmenším neefektivní) projekty vytváření míst „šitých na míru“. ¹⁸

Svůj díl odpovědnosti za to, že dnes je u nás nezaměstnaný každý pátý absolvent a mladistvý, má také *školská politika*,¹⁹ její nepřizpůsobivost i vlastní experimenty. Zavinila, že dlouhodobě narůstá nedostatek kvalifikovaných řemeslníků a osob s technickým vzděláním a zároveň přebytek lidí s nízkou kvalifikací a stále více i absolventů „soft“ oborů. Koneckonců školská politika přispívá i k neslavnému primátu české ekonomiky, relativně vysokému podílu *dlouhodobě* nezaměstnaných. Samozřejmě, že ten má více příčin, a že se do značné míry týká romské populace, přesto nebo právě proto je nutno část vysvětlení hledat opět ve školství. Změna, která je nezbytná, nepřijde přes noc, ale je nutné začít, třebaže je to částečně i v rozporu s domnělými zájmy populace, zejména mladých.

Leccos by mohla vyřešit - tedy zmírnit nezaměstnanost - další vlastnost nabídky práce, její *mobilita*, migrace pracovní síly. Traduje se sice, že náš občan není příliš ochotný se stěhovat za prací, asi na tom něco je, ale existují i jiné příčiny jeho nedostatečné mobility. Mezi nimi - vedle zpravidla vzpomínaných, tj. legislativních podmínek trhu práce, které mohou tvořit brzdu mobilitě - je to problematika bydlení, jak se v uplynulých letech u nás vyvinula. Mobilita totiž mj. předpokládá, že je snadné opustit původní bydlení a stejně tak snadno lze získat nové jinde. Ale to právě není pravda; dosavadní *bytová politika* významně omezuje mobilitu pracovní síly.

Stále více domácností je totiž vázáno na bydlení, které je zatíženo hypotékou a daní z nemovitosti, a jeho případný prodej i rostoucí daní z převodu nemovitostí. Nezanedbatelný počet vlastnictví nemovitosti (bytu nebo domu) přitom není výsledkem svobodné volby ale donucení někdy poněkud krátkozrakou privatizací obecního a podnikového bytového fondu. Na druhou stranu existuje málo volných nájemních bytů. A tzv. deregulace nájemného, která byla ve skutečnosti regulací, mobilitu dále ztížila, neboť by bylo nelogické stěhovat se z bytu s regulovaným, tedy uměle nižším nájemným, do bytu s tzv. tržním, tedy uměle vyšším nájemem.²⁰

Technický pokrok a výzva politice

Ale z pohledu nezaměstnanosti je tu ještě jiný, dlouhodobý problém, jehož řešení není triviální.²¹

Čas od času zesilují obavy z *limitů obživy* rostoucího počtu obyvatel Země. Taková krize bezprostředně nehrozí, neboť technický pokrok stále posouvá hranici možného, a reálný problém je „pouze“ výrazně regionálně diferencován v globálním, světovém měřítku. Ten samý pokrok ovšem vede - a vracíme se k úvodním řádkům tohoto textu - k růstu produktivity práce, ale tím i k riziku, že vyspělé země (vč. České republiky) se naopak dlouhodobě přibližují *limitům zaměstnanosti* obyvatelstva.

Není to myšlenka nová, silně zaznívala v období mezi válkami a ekonomové již tehdy hledali odpověď. Za všechny jmenujme alespoň J. Schumpetera,²² který spoléhal na inovace a schopnost firem tvořit nová pracovní místa. Dnes bychom asi řekli, že mechanismus vzniku nových míst existuje, i když je trochu jiný, takže limity zaměstnanosti jsou relativní, resp. stále se posouvají:

- Dlouhodobý vývoj posouvá poptávku po pracovní síle mezi *sektory*; v zemědělství už pracuje jen několik procent práceschopného obyvatelstva, podíl zaměstnaných v průmyslu stagnuje a roste podíl lidí pracujících v tzv. terciéru, čili ve službách všeho druhu. Podmnožinou tohoto trendu je pak politicky motivovaný, „umělý“ růst podílu veřejného sektoru event. dokonce

¹⁸ „Po desetiletích takto vytyčené cesty máme co do činění se stavem, kdy je zde jakési perpetuum mobile, které z jedné strany polyká prostředky na řešení problémů, které na druhé straně rovnice produkuje.“ Tajovský, L.: Nezaměstnaní a ti druzí, LN 2. 4. 2010

¹⁹ Srov.: Kupka, V.: Vzdělání jako investice do lidského kapitálu, Statistika, 3/2010; jeden z možných sociologických pohledů na problematiku vzdělání viz Kellner, J. a Tvrdý, L.: Vzdělanostní společnost, SLON Praha, 2008.

²⁰ Srov. Kupka, V.: Bydlení a jeho specifický trh, www.czso.cz, 2008

²¹ Na tomto místě je problém pouze naznačen, připomenut; jinak jde o téma pro samostatný výzkum.

²² Schumpeter, J. (1942) Capitalism, socialism and democracy. New York: Harper Brothers

veřejné správy a jím vynucený růst míry přerozdělování.²³ Z regionálního hlediska (myšleno v rámci globalizace), tedy v Evropě, a v kratší perspektivě, je řešením i užitečný a zdá se již objevený „krok zpět“ ke hmotné výrobě – *reindustrializace*.²⁴

- Jiný způsob vyrovnání s limity zaměstnanosti nabízí jev rovněž v praxi známý; faktické zkracování *životnosti výrobků*, a tudíž rostoucí podíl obnovy na celkové produkci. Ten má sice jiné příčiny, ale dovoluje růst částečně spojený s vyšší zaměstnaností. Zároveň však znamená faktické plýtvání omezenými zdroji, aniž by rostl blahobyt, čili v tomto smyslu „kola se točí ale naprázdno“. Samozřejmě, že lze zároveň uvést řadu argumentů, které takovou interpretaci relativizují, ale nemohou ji vyvrátit.
- Konečně třetí možnou cestou je zkracování *pracovní doby*, která ovšem taky není bez problémů.²⁵ Zkrácení pracovní doby by znamenalo bezprostřední snížení příjmů a/nebo při nezměněné úrovni mezd okamžité zdražení produkce (což je ve svých důsledcích totéž), a zároveň ztrátu konkurenceschopnosti. Nehledě na to, co s event. rychle rostoucím volným časem..., filosofové by možná odpověděli. Ale zůstaňme v přítomnosti, neboť i v ní lze něco udělat pro zmírnění důsledků rostoucí produktivity práce na poptávku po pracovní síle. Např. rozšíření resp. usnadnění možnosti *částečných úvazků*, které by vyhovovalo zejm. některým sociálním skupinám v určitých situacích (např. matkám s dětmi apod.). A Česká republika vykazuje v mezinárodním srovnání stále velmi nízký podíl částečných úvazků na celkové zaměstnanosti (kolem 5%).

V každém případě je zřejmé, že snílci odmítající ekonomický růst jako fetiš, přehlížejí jeho nezbytnost nejen z demografického hlediska (růst počtu obyvatel), ale i sociálního (limity zaměstnanosti). A realisté by se měli zamýšlet nad budoucím „*programem mix*“ skutečně aktivní politiky zaměstnanosti, který by postupně a v kombinaci všech tří výše zmíněných možností (z nichž každá jednotlivě má své meze) vyrovnával protichůdné tendence – ve snaze čelit limitům nezaměstnanosti.²⁶

Závěrem

Standardní přístupy k regionálnímu rozvoji rozlišující jeho faktory, bariery a příležitosti poslouží ke shrnutí příspěvku: Jedním z *faktorů ekonomického růstu* a rozvoje regionů jsou lidské zdroje (jak ošklivý pojem) a jejich struktura. Představují potenciál, který se však musí srovnat s poptávkou po pracovní síle a její strukturou. Právě tato podmínka resp. její nesplnění je zároveň jednou z aktuálních *bariér* růstu a regionálního rozvoje, jak bylo v textu uvedeno. Současná krize je však paradoxně i *příležitostí*, neboť nutí k zamyšlení, nakolik dosavadní přístupy k zabezpečení zaměstnanosti jsou správné, nakolik jsou některé souvislosti opomíjeny, neboť jsou mj. opomíjeny externality *rezortních politik*.²⁷

²³ Na přelomu tisíciletí se exministři Clintonovy administrativy, R. B. Reichovi, zdálo, že zrychlující se změny v odvětvové, profesní i sociální struktuře, které analyzoval o deset let dříve, je možno interpretovat optimisticky. Viz. Reich, R. B.: V pasti úspěchu, Prostor, 2003.

²⁴ V jistém slova smyslu tu má Česká republika komparativní výhodu, neboť minulá deindustrializace nebyla tak výrazná, takže podíl průmyslu na HDP zůstává relativně vysoký, jeden z nejvyšších v Evropě.

²⁵ Pamětníci si vzpomenou, že poslední oficiální zkracování pracovní doby bylo u nás na programu v sedmdesátých letech, dnes ovšem - v rámci otevřené ekonomiky - by takové zkracování bylo obtížnější.

²⁶ Nejlepší způsob „řešení“ nezaměstnanosti ovšem je měnit metodiku jejího měření tak, aby čísla byla méně hrozná; což není hloupý vtip ale smutná praxe a téma pro diskusi. Tzv. registrovaná míra nezaměstnanosti vyjádřená v metodice platné do roku 2004 činila v tom roce 10,3 %, ale v nové metodice 9,5 %; tzv. obecná míra nezaměstnanosti byla v témže roce 8,3 %. Jakoby to bylo málo, experiment pokračuje v současnosti, kdy v metodice registrované nezaměstnanosti užívané od roku 2004 by míra nezaměstnanosti pro leden 2013 byla 10,1 %, ale nová míra resp. podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 je 8,0 %.

²⁷ Ať už výhrady k nedávné amnestii jsou jakkoliv motivované či jsou neodůvodněné, ekonom by mohl připomenout, že jejím vedlejším efektem je i několik tisíc nezaměstnaných navíc, možná méně, protože statistika všechny nezachytí.

V krátkém příspěvku bylo vzpomenu

- tradiční chápání tzv. aktivní politiky zaměstnanosti a podpory nových pracovních míst, které má své meze, za nimiž náklady převyšují efekty;
- současná důchodová reforma, která ve snaze řešit jeden naléhavý sociální problém (stárnutí populace) jiný prohlubuje (nezaměstnanost);
- dosavadní školská politika vyvíjející se poněkud autonomně a málo citlivě ke změnám ve struktuře poptávky po pracovní síle a
- minulá bytová politika, která při sledování svých autonomních cílů dnes stěžuje migraci obyvatelstva za prací.

Ukazuje se, že zmíněné aktivity a řada jiných mají vedlejší negativní efekty - na nezaměstnanost. I proto máme tuto nezaměstnanost relativně vysokou s nezanedbatelnými regionálními rozdíly. V textu zmíněný „program mix“ není pouhým laciným slovním spojením, ale nanejvýš aktuálně vyjadřuje požadavek na formování politiky, kdy nelze jednotlivé cíle řadit vedle sebe bez důkladného promýšlení jejich vzájemných souvislostí.

Literatura

KLAUS, V. (2009) Tři roky po měnové krizi. In: Kde začíná zítřek. Praha: Knižní klub

ZEMAN, M. (2005) Jak jsem se mýlil v politice. Praha: Ottovo nakl.

SCHUMPETER, J. (1942) Capitalism, socialism and democracy. New YORK: Harper Brothers

REICH, R. B. (2003) V pasti úspěchu. Praha: Prostor

KUPKA, V. (2007) Trh práce a nezaměstnanost. www.czso.cz

KUPKA, V. (2008) Bydlení a jeho trh. www.czso.cz

KUPKA, V. (2010) Vzdělání jako investice do lidského kapitálu. Statistika č. 3,

KUPKA, V. (2011) Zamyšlení nad novými tématy. In: Nová témata v řešení socioekonomického rozvoje regionů. Sborník z konference. VŠRR